

Evropski puls

Elektronski mjesečnik za evropske integracije broj 106, jul 2014.

TEMA BROJA

Što znači "HORIZONT 2020" za naučnu zajednicu u Crnoj Gori

Intervju

Član Odbora za evropske integracije i POSPA-a, Dritan Abazović

Izazovi u EU

Ko će upravljati EU u narednih pet godina

Uvodnik: Juncker

Vladan Žugić

Novog proširenja EU neće biti u narednih pet godina.

Tim riječima se obratio evroposlanicima novi predsjednik Evropske komisije **Jean-Claude Juncker**, koji se povukao prošle godine sa mjesta premijera Luksemburga, nakon 18 godina, zbog afere u kojoj je optuživan da nije dobro upravljao tajnim službama, uprkos reputaciji majstora zakulisnih dogovora. Možda jeste neobično za evropske zvaničnike koji obično šire optimističke poruke, ali Juncker ovim nije rekao ništa novo niti iznenađujuće, ako se zna neformalan stav Berlina da EU neće primati nove članice prije 2020.

"Pod mojim predsjedavanjem EK, pregovori koji su u toku biće nastavljani, prije svega sa zemljama zapadnog Balkana, kojima je potrebna europska perspektiva", nastavio je Juncker. Ni u tim riječima nema udarne vijesti za medije. EU će nastaviti da pregovara sa Crnom Gorom, Srbijom i Albanijom o punopravnom članstvu utabanom stazom, tvrdom nego onom koju je prešla Hrvatska, bez obzira što će po svoj prilici biti ukinuta funkcija komesara za proširenje.

Zato je žurka koju očigledno diktira najuži krug vlasti u Crnoj Gori preko tabloida imena dostojnog sovjetskog partijskog biltena, zbog isteka mandata **Štefana Filea** preuranjena. Kako je tretiran File i ambasador **Mitja Drobnič**, koga su javno kritikovali premijer **Milo Đukanović** i šef diplomatije **Igor Lukšić**, može samo da novoj postavci EK bude znak kako crnogorske vlasti gledaju na evropske partnere.

Kalendar

02. jul **Italija, Letonija i Luksemburg ne zaboravljaju Balkan** / Tri zemlje koje će u narednih godinu i po dana predsjedavati EU - Italija, Letonija i Luksemburg - najavile da će "raditi na daljem napretku pregovora o članstvu zemalja zapadnog Balkana". U zajedničkom programu, tri zemlje su naglasile da je "politika proširenja štoviše od strategijske važnosti kao temeljno oruđe pospješivanja mira, demokratije i bezbjednosti u Evropi".
08. jul **Neke članice bi mogle tražiti ukidanje bezviznog režima** / Evropska komesarka za unutrašnje poslove **Cecilia Malmström** izjavila da "ne isključuje" da neke članice EU zatraže privremeno ukidanje bezviznog režima za državljane zapadnog Balkana, zbog broja osoba koje neutemeljeno traže azil. To pitanje je, kako je kazala, prvenstveno vezano za dugoročno poboljšanje položaja Roma. Ona je navela da je preko 50.000 osoba sa Balkana u prošloj godini zatražilo azil.
10. jul **File: Drobnič je tu da pomogne Vladi** / Upitan da prokomentariše navode **Igora Lukšića** koji je izjavu šefa Delegacije EU **Mitje Drobniča** o sankcijama Crne Gore Rusiji nazvao "trapavom", komesar za proširenje **Štefan File** je rekao da odnos Delegacije sa Vladom ima za njih najveći značaj. "Delegacija treba sa zemljom domaćinom da radi u punom povjerenju i nadam se da će većina poslova da se obavlja svakodnevnim, ličnim kontaktima, a ne kroz medije. Delegacija je u Crnoj Gori, prije svega, da bi pomagala u procesu pristupanja EU i mi smo u svakodnevnom kontaktu", naveo je File koji je učestvovao na neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova zemalja zapadnog Balkana u Kotoru.
15. jul **Juncker novi predsjednik EK, bez proširenja sljedećih pet godina** / Bivši premijer Luksemburga **Jean-Claude Juncker** izabran za novog predsjednika Evropske komisije većinom glasova u Evropskom parlamentu. On je pred evroposlanicima rekao da "neće biti novog proširenja u idućih pet godina". "Pod mojim predsjedavanjem EK pregovori koji su u toku biće nastavljani, prije svega sa zemljama zapadnog Balkana, kojima je potrebna europska perspektiva", precizirao je Juncker.
22. jul **CBCG ne očekuje da Crnoj Gori ukinu euro** / Centralna banka (CBCG) procjenjuje da gotovo da ne postoji vjerovatnoća da će Crna Gora u toku pregovora o pristupanju EU dobiti zahtjev da se ukine euro kao zvanično sredstvo plaćanja.

Bujanje slabih država

Arolda Elbasani

Što je zajedničko zemljama zapadnog Balkana dvije decenije nakon nasilnih etničkih sukoba koji su obilježili raspad Jugoslavij, i više od decenije otkako je EU počela da primjenjuje uslovljavanje u kontekstu proširenja? Zašto i dalje zaostaju i opiru se značajnim dijelovima kriterijuma iz Kopenhagena?

Mnogi akademici i stručnjaci koji rade na krvavim etničkim sukobima 90-ih godina XX vijeka i dalje bi mogli da budu u iskušenju da kao glavni problem izdvoje regionalnu stabilizaciju i etno-nacionalne podjele. Na stabilizaciju se od samog početka gledalo kao na prvi stub takozvanog procesa stabilizacije i pridruživanja. EU je, s obzirom na situaciju na Balkanu nakon sukoba, često bila sklona da ohrabruje domaće elite da prvo rješavaju osnovne probleme u vezi sa sukobima. Pojedinačnim zemljama su obećavane nagrade od EU, kako u pogledu ponude pomoći, tako i u pogledu napretka institucionalnih odnosa pod uslovom da postižu napredak u vezi sa stabilizacijom, što je definisano od slučaja do slučaja. Tako je, primjera radi, za Srbiju i Hrvatsku od 2000. prvi prioritet najčešće bila saradnja sa Međunarodnim sudom za zločine u bivšoj Jugoslaviji i isporučivanje ratnih zločinaca Hagu.

Kao posljedica toga često je stvaran ad hoc i nerijetko politizovani oblik uslovljavanja, što je u praksi značilo: 1. nizak prag za ispunjavanje standarda iz Kopenhagena za demokratiju i vladavinu prava; 2. nedovoljno jasno izražena očekivanja od kandidata koji žele napredak; 3. nedostatak ozbiljne sistematske procjene i s tim povezanih mjerila; 4. i što je još veći problem, nedostatak direktne veze između napretka zemlje u odnosima sa EU i napretka u demokratskim reformama.

U trenutku kada se proces stabilizacije i pridruživanja primjenjuje već deceniju, EU i ostali međunarodni akteri su uspjeli da obezbijede neku vrstu stabilnosti u skoro svim zemljama regiona. I oni skriveni sukobi i secesionistički zahtevi koji i dalje postoje su niskog intenziteta i malog dometa.

Poboljšala su se i prava manjina i grupa, koja su takođe u središtu pažnje EU. Međutim, najveći dio tog napretka ostvaren je na štetu funkcionalnih država i uz bujanje korumpiranih vladajućih elita (između ostalog u "liberalnim krugovima") koje se oslanjaju na državne izvore i dodatno svode zvanične institucije na "prazne školjke koje ne mogu da ispunjavaju svoje zadatke". Standardnoj postkomunističkoj balkanskoj zemlji "nedostaje funkcionalna birokratija, beznađežno je osuđena da gubi bitku sa grabljivima koji traže svoj dio kolača..., nemoćna da nadzire niže državne zvaničnike, nesposobna da izvuče resurse iz stanovništva".

U slučajevima na Balkanu, korumpirane elite su neplanski uspijevale da iskoriste prioritete u stabilizaciji i proizvoljnom formatu uslovljavanja kako bi se oduprle jačanju kapaciteta i rješavanju pitanja klijentelističkih mreža moći koje su procvjetale tokom decenija haotične tranzicije. Sve dok su od domaćih elita traženi rezultati, prije svega u pitanjima u vezi sa stabilizacijom, mogle su da biraju, gube vrijeme i ne ostvaruju napredak po ostalim zahtjevima EU u pogledu ključnih aspekata izgradnje države i vladavine prava.

Za zapadni Balkan je tipično da korumpirane elite samo deklarativno ispunjavaju uslove EU koji se odnose na to što se čvrsto drže vlasti. Za to vrijeme, u fazi primjene vraćaju ono što su izgubili tokom pregovaračkog procesa. I dok je prije jednu deceniju EU imala pune ruke posla za svrgavanje nacionalista i ujedinjavaje liberala, danas ostaje pitanje da li i kako EU može da podstakne političku posvećenost jačanju državnih institucija i da neutrališe korumpirane mreže koje izvlače korist od slabe države.

Autorka je stipendista programa Jean Monnet u Robert Schuman centru za napredne studije (RSCAS) u Firenci. Doktorirala je na Evropskom univerzitetskom institutu 2007, a istraživala je i držala nastavu na Univerzitetu Kolumbija, Istraživačkom centru za društvene nauke u Berlinu...

Izvor: izvodi iz texta euraaktiv.rs/ Balkan blog u Evropi

Kakve koristi može imati Crna Gora od programa HORIZONT 2020 i da li ima kapaciteta da povuče zadovoljavajuća sredstva

Na horizontu šansa za crnogorske naučnike

Svetlana Pešić

Do kraja decenije Evropska unija će u nauku i inovacije praktično uložiti skoro 80 milijardi eura, a program HORIZONT 2020 predstavlja najveći sistem finansiranja za ove svrhe u svijetu sa ciljem da čini nauku na evropskom tlu konkurentnom u odnosu na ostatak svijeta. Program nudi bespovratne donacije subjektima iz svih sektora – akademskoj zajednici, državnim institucijama, privredi, srednjim i malim preduzećima, udruženjima, nevladinim organizacijama itd. kako bi se intenzivnije fokusirali na inovacije i naučnoistraživačke aktivnosti bliske tržištu. Čine ga tri stuba: Izvrsnost u nauci (*Excellence in Science*), Liderstvo u industriji (*Industrial Leadership*) i Društveni izazovi (*Social Challenges*). Ova podjela dozvoljava konkurisanje u okviru različitih oblasti, jer će se novac dijeliti kroz programske cjeline. Tako će, na primjer, privreda moći sredstva da povuče jednim dijelom iz drugog, a jednim iz trećeg stuba ovog programa. Posebna pažnja je posvećena područjima sa manje razvijenom naučnom infrastrukturom i malim i srednjim preduzećima za koja je namijenjeno oko 20% ukupnih sredstava.

Prethodni program EU za podršku nauci bio je Sedmi okvirni program za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti (FP7). Famosni FP7 bio je fokusiran na tehnološka istraživanja, a HORIZONT 2020 na inovacije, uspostavljanje bržeg ekonomskog rasta i rješenja

„Imajući u vidu pozitivna iskustva koje je crnogorska naučnoistraživačka zajednica stekla kroz učešće u Sedmom okvirnom programu EU istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti (FP7), očekujemo veliko interesovanje i za HORIZONT 2020, kao i značajan broj uspješnih projekata. Uvjerena sam da je crnogorska naučno-istraživačka zajednica dorasla ovom izazovu i da će u saradnji sa kvalitetnim partnerskim institucijama iz inostranstva dokazati da je konkurentna u evropskom istraživačkom prostoru.“, kaže ministara nauke Sanja Vlahović.

Smatra se da je novi program podrške nauci kroz HORIZONT 2020 inicirala njemačka kancelarka Angela Merkel, i sama fizičarka i naučnica. HORIZONT 2020 je najavljen kao sredstvo za ekonomski rast i stvaranje novih radnih mjesta i stoga je stekao političku podršku evropskih lidera i članova Evropskog parlamenta.

za krajnje korisnike koji su često i vladine agencije. HORIZONT 2020 je najavljen kao sredstvo za ekonomski rast i stvaranje novih radnih mjesta i stoga je stekao političku podršku evropskih lidera i članova Evropskog parlamenta.

Prvi, naučni stub kao i do sada čini finansiranje najzanimljivijih naučnih istraživanja putem javnog konkursa, i to kroz četiri programa: Evropski istraživački savjet, Istraživačke infrastrukture, Nove i buduće infrastrukture i Program "Marija Kiri". Podrška u okviru programa "Marija Kiri" je posebno zanimljiva jer ima za cilj da pomogne ravnomjeran razvoj nauke u cijeloj Evropi putem finansiranja boravka mladih naučnika u centrima za izvanrednost, a kasnije i njihov rad u manje naprednim ustanovama u matičnim zemljama.

Prostor za podršku za mala i srednja preduzeća je u drugom stubu *"Liderstvo u industriji"*, kroz koji, takođe, putem konkursa mogu dobiti sredstva od Evropske komisije. Bitna razlika u odnosu na FP7 je snažnije fokusiranje na "inovacije i aktivnosti bliske tržištu", kako to obrazlažu u Briselu. Na taj način se velika šansa otvara malim i srednjim preduzećima spremnim da uđu u strateška partnerstva sa naučnim ustanovama i da za to dobiju finansijsku pomoć Brisela, što je veoma značajno za zemlje poput Crne Gore.

Novinu predstavlja treći stub *"Društveni izazovi"*. Osmišljen je da označava podršku istraživanjima u onim oblastima koje su posebno važne za život Evropljana, u sferama gdje je neophodno pronaći nova, dobra rješenja i otkloniti brojne izazove. Podijeljen je na sedam ključnih oblasti: *zdravlje,*

hrana, energija, saobraćaj, klima, demografija i bezbjednost. Ideja je da se naučnici, ali i kompanije otvorene za inovacije, kroz projektno finansiranje podstaknu da svoju pažnju usmjere na teme koje praktično sva dosadašnja evropska društva vide kao probleme koji su nasušno bitni i uz to preskupi za rješavanje sa današnjim nivoom tehnologije.

Kakve koristi može imati Crna Gora od ovog programa i da li ima kapaciteta da ova sredstva povuče?

Crna Gora je zajedno sa Albanijom, Makedonijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Moldavijom 1. jula potpisala sporazum čime je ostvaren preduslov za puni pristup i učešće u programu HORIZONT 2020. Potpisivanjem ovog Programa istraživačima i naučnicima iz Crne Gore omogućeno je da apliciraju za sve tri komponente.

Koliko bi za Crnu Goru značilo efikasno povlačenje ovih sredstava govori i činjenica da se za nauku i naučna istraživanja u Crnoj Gori izdvaja samo 0,43% BDP-a, odnosno oko 14.362.000 eura, što je za oko 2,5% manje od onoga što predlaže EU Lisabonskim sporazumom. Stoga je kvalitetno pripremanje za korišćenje ovih sredstava i apliciranje od suštinske važnosti za

“Participacija u okviru Horizont 2020 jeste poželjna, jer će doprinijeti širenju znanja i iskustva domicilnih istraživača, ali zbog velike konkurencije u Evropi koja je povećana i činjenicom da je i Švajcarskoj i Turskoj omogućeno da učestvuju u okviru HORIZONT-a 2020, nije realno očekivati neke značajnije naučne rezultate”, ocijenio je predsjednik Centra mladih naučnika CANU Zvezdan Vukanović.

napredak crnogorske nauke. U prethodnom, Sedmom okvirnom programu EU za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti 2007-2013 (FP7) Crna Gora je, prema podacima Ministarstva nauke, imala 33 naučno-istraživačka projekta u kojima je bila koordinator ili partner. Za četiri godine je kroz ove projekte povukla 4.174.792,91 eura, što predstavlja svakako mali dio onoga što bi mogla da iskoristi prijavljivanjem projekata na novi program EU.

Naučna zajednica u Crnoj Gori pita se da li je cjelokupna priča o programu HORIZONT 2020 optimističnije predstavljena crnogorskoj javnosti, nego što su realne mogućnosti naučne zajednice Crne Gore da se u tome ostvari. Tako **Zvezdan Vukanović**, predsjednik Centra mladih naučnika

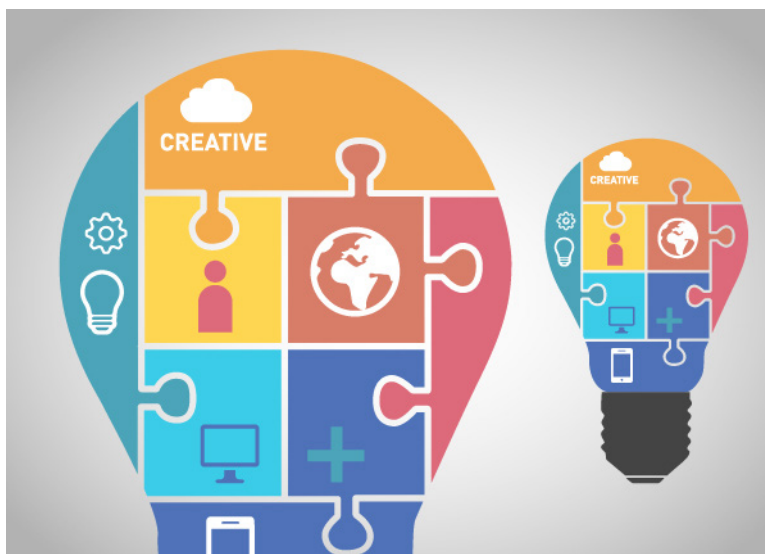
Nema interesa za nauku

Zvezdan Vukanović

Karakteristike naprednih društava se upravo ogledaju u tome da korporacije više ulažu u naučna istraživanja. Tako na primjer, u Japanu 78% ulaganja dolaze iz privrede i korporacija, u Južnoj Koreji 72%, u Švajcarskoj 68%, u SAD 67%, u Njemačkoj i Finskoj (66%) i u Danskoj 60%. Takođe, vidljiva je i tendencija da se u onim državama u kojima se najviše sredstava ulaže u razvojna, primijenjena i eksperimentalna naučna istraživanja, kao što su Kina – 83%, Izrael – 82%, Južna Koreja – 64%, Japan – 63% i SAD – 60%, ukupna naučna istraživanja nalaze na znatno većem nivou nego u državama koje pretežno ulažu u osnovna naučna istraživanja, dok za razvojna istraživanja izdvajaju skromna sredstva (Kostarika i Mongolija – 5%, Paragvaj i Mozambik – 6%, Uganda – 7%, Ekvador i Rumunija – 8%).“

Predsjednik Centra mladih naučnika pri CANU Zvezdan Vukanović smatra da su *“u slučaju Crne Gore mogućnosti da privrednici i korporacije ulažu u naučna istraživanja veoma mala, prvenstveno iz dva razloga – one korporacije koje su profitabilne, poput Porto Montengra, Telekomia ili Telenora, su inostrane kompanije kojima je primarni interes da ostvareni profit investiraju u matične države i da tamo finansiraju naučna istraživanja, dok su korporacije koje su u vlasništvu dominantno kapitala iz Crne Gore uglavnom neprofitabilne i sa ogromnim dugovima.”*

pri Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti (CANU) za *Evropski puls* ističe da je tačno da EU u okviru ovog naučno-istraživačkog projekta evropskim istraživačima nudi 78.6 milijardi eura, ali naglašava i da je to iznos za period od 7 godina (od 2014. do 2020). *“To znači da se po godini izdvaja 11.22 milijardi eura, što predstavlja svega 0.085% godišnjeg BDP-a EU, koji je inače 2013. iznosio 13 triliona i 70 miliona eura. Ovaj program služi da se razviju nove tehnologije i donekle ublaži veoma negativan trend u finansiranju nauke u EU u odnosu na SAD i Japan koji godišnje izdvajaju značajno više za naučna istraživanja – SAD 2.66% BDP-a, a Japan 3.48%”,* pojašnjava Vukanović.

On, takođe, smatra da od tri najznačajnija segmenta od kojih se sastoji HORIZONT 2020, Crna Gora samo djelimično može da bude uspješna u okviru prvog programa koji podrazumijeva davanje stipendija najboljim doktorantima i post-doktorantima u Evropi, jer je prolaz u okviru ovog dijela programa od 5% do 10%, kao i da u okviru trećeg dijela postoje izvjesni izgledi za dobijanje određenih projekata. U drugom dijelu programa mogućnost dobijanja projekata je, po njemu, najmanja jer navodi da se u industrijskom liderstvu nalaze tehnološki najrazvijenije naučne djelatnosti, kao što su istraživanje svemira, nanotehnologije, napredni materijali, robotika, biotehnologija, itd. u kojima Crna Gora nema adekvatnu tehnologiju niti institucionalni kapacitet. *“O tome koliko je teško dobiti projekte u okviru HORIZONT-a*

2020 najbolje ilustruje podatak da će prohodnost na najkonkurentnijim dijelovima programa biti od 5% do 10%, što znači da od deset projekata sa kojima konkuriše univerzitet, realno gledano, može očekivati da mu prođe samo jedan”, istakao je Vukanović.

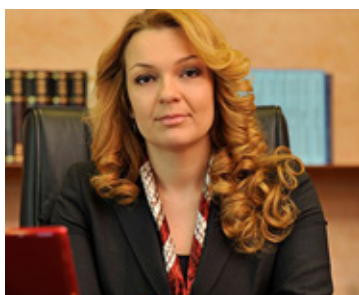
Prema njegovom mišljenju, dodatani problem manjim sredinama, poput Crne Gore, predstavlja nedovoljno dobro poznavanje engleskog, a veliki univerziteti u Evropi imaju specijalizovane pravne i advokatske kancelarije koje za njihove naučno-istraživačke projekte prave i pišu ove zahtjevne projekte koji često iznose i po nekoliko stotina stranica. Osim toga, reputacija crnogorskih univerziteta je veoma niska u Evropi. Naime, nijedan univerzitet iz Crne Gore ne nalazi se na Šangajskoj listi 500 najboljih univerziteta u svijetu, za razliku od zemalja iz okruženja - Srbije, Hrvatske i Slovenije koje imaju svoje predstavnike na toj listi. Vukanović naglašava i problem međunarodnih akreditacija, jer nijedan crnogorski fakultet za ekonomiju i biznis nije akreditovan od vodećih naučnih akreditacionih tijela, kao što su AACSB, AMBA i EQUIS.

O tome koliko je slabo razvijena naučna kadrovska infrastruktura veoma ilustrativno govori činjenica da, u poređenju sa EU, u Crnoj Gori ima oko 2.5 puta manje ljudi sa fakultetskom diplomom (svega 9%), i oko 4 puta manje istraživača na 1.000 zaposlenih (1057). *“Doktora nauka ima svega 964, a magistara 3.713, što implicira da doktora nauka i magistara ima ukupno 4.677, a to je dva puta manje od broja nepismenih u Crnoj Gori, dok je broj onih koji imaju samo osnovnu školu dva puta veći od broja onih sa fakultetskom diplomom. Na drugoj strani, u Crnoj Gori je skoro polovina stanovništva informatički nepismena, što znači da u svakodnevnoj komunikaciji ne koriste kompjuter i internet”,* dodao je Vukanović.

Vukanović cijeni da jedino ozbiljno i dugoročno rješenje za nauku u Crnoj Gori predstavlja aktivnija i konstruktivnija uloga Vlade *“što, nažalost, u posljednje vrijeme i nije slučaj, s obzirom da je ona već dvije godine prestala da finansira CANU što je nezabilježen slučaj u istoriji akademskih institucija, koje su svoj rad nesmetano obavljale i u najtežim periodima društvene istorije, čime je*

ne samo narušen naučni i akademski integritet i autoritet najznačajnije akademske institucije u Crnoj Gori, već se dovodi u pitanje i najosnovnije, pa čak i egzistencijalno funkcionisanje akademije". Vukanović je ubijeđen da "participacija u okviru HORIZONT-a 2020 jeste poželjna, jer će doprinijeti širenju znanja i iskustva domicilnih istraživača, ali zbog velike konkurencije u Evropi koja je povećana i činjenicom da je i Švajcarskoj i Turskoj omogućeno da učestvuju u okviru Horizont-a 2020, nije realno očekivati neke značajnije naučne rezultate".

inovacije EU crnogorskoj naučno-istraživačkoj zajednici, privredi i NVO sektoru dati sve potrebne informacije, počev od procedura, procesa apliciranja, zahtjeva, kriterijuma itd. „Planirani su i redovni info dani, kojim će Ministarstvo nauke informisati o svim novim pozivima i programima u okviru HORIZONT-a. Svakako Direkciji za međunarodnu saradnju Ministarstva nauke svi zainteresovani za učešće u HORIZONT-u 2020 uvijek se mogu obratiti za bilo kakav vid asistencije“, istakla je Vlahović.

prof. dr. Sanja Vlahović

Ministarka nauke prof. dr. **Sanja Vlahović** kazala je za *Evropski puls* da je "Ministarstvo nauke već krenulo u iniciranje mehanizama za pomoć našoj naučno-istraživačkoj zajednici i svim drugim subjektima koji mogu uzeti učešća u ovom programu. Naime, Ministarstvo je 7. jula 2014. godine objavilo Konkurs za sufinansiranje naučnoistraživačke djelatnosti za 2014. godinu, gdje je prva stavka konkursa sufinansiranje učešća u programu HORIZONT 2020." Ona najavljuje aktivnu promociju ovog programa od septembra, prvo kroz Festival "Otvoreni dani nauke", a zatim u oktobru, zajedno sa Evropskom komisijom, putem velike radionice koja će biti održana u Podgorici na kojoj će direktno predstavnici Direktorata za nauku i

Kada je riječ o postupku prijavljivanja, Ministarstvo nauke je, u skladu sa preporukama i propisima EU, sprovedo proceduru imenovanja nacionalnih kontakt osoba (NCP-a) za 22 tematske oblasti. Vlahović je dodala da je "Uloga NCP-a upravo da sve pozive u okviru pomenutih tematskih oblasti promovisu na vrijeme i učine dostupnim crnogorskoj istraživačkoj zajednici. Takođe, Ministarstvo nauke će uskoro kreirati Nacionalni portal, putem kojeg će naučno-istraživačka zajednica moći detaljnije da se informiše o mogućnostima koje pruža ovaj Program, otvorenim pozivima, rokovima i uslovima za prijavljivanje."

I na Kubi ulažu više u nauku nego kod nas

Vlada Crne Gore je od 2009. do 2014. smanjila finansiranje Univerziteta Crne Gore za 22.74%, odnosno sa 17.033.500 na 13.159.236 eura.

"U zemljama EU, na primjer, univerziteti iste ili slične veličine kao Univerzitet Crne Gore finansiraju se od strane matičnih država u iznosima od 200 miliona eura do milijardu i 250 miliona eura, što je slučaj sa Ciriškim univerzitetom. Trenutna naučno-istraživačka situacija u Crnoj Gori izgleda veoma pesimistično, jer se za naučna istraživanja izdvaja svega 0.43% BDP-a, što je jednako kao i u afričkim zemljama – Ugandi i Bocvani. A kada smo već kod Afrike, treba istaći da značajan broj afričkih država, iako višestruko slabije razvijeni od Crne Gore, ulaže u nauku značajno više. Tako, na primjer, Gabon ulaže 0.64% BDP-a, Maroko 0.73%, a Južna Afrika 0.95%. Čak je i Kuba, zemlja simbol globalnog siromaštva i komunističke diktature, ispred Crne Gore sa 0.61% BDP-a koji se izdvaja za nauku. Da bi se osjetili najminimalniji ekonomski benefiti u društvu, država mora da ulaže najmanje 1% BDP-a u nauku, a Crna Gora je trenutno dvostruko ispod i te najminimalnije granice ekonomske održivosti. Gledano iz ove perspektive, u Crnoj Gori se godišnje izdvaja svega 21.5 eura po glavi stanovnika za naučna istraživanja, što predstavlja 24,29% ulaganja u odnosu na svjetski prosjek, dok u EU 27 taj broj iznosi 510.5 eura", potkrepljuje podacima Vukanović.

Član Odbora za evropske integracije i Parlamentarnog Odbora za stabilizaciju i pridruživanje (POSP) Dritan Abazović

Puno bi značilo da EK pojača pritisak

Član Odbora za evropske integracije i Parlamentarnog Odbora za stabilizaciju i pridruživanje (POSP) Dritan Abazović je ocijenio nije problem u akcionim planovima (AP) za poglavlja 23 i 24, već u političkoj volji Vlade da se oni sprovedu. Komentarišući činjenicu da Crna Gora kasni sa ispunjavanjem obaveza iz AP, funkcioner opozicione

Pozitivne Crne Gore i najmlađi poslanik u Skupštini Crne Gore, u intervjuu za Evropski puls, je rekao: "Akcioni planovi su napravljeni ambiciozno, za razliku od Vlade koja nema nikakvu ambiciju da se bori protiv organizovanog kriminala i korupcije. Tačno je da su neka kašnjenja posljedica objektivnih okolnosti, ali nema opravdanja zbog čega Crna Gora nije uradila više u ovim oblastima do sada. Naši zakoni nisu loši, loša je njihova primjena. Dokaza ima, ali nema tužilaštva i sudija da donesu presude koje će iz korijena mijenjati naše društvo.

Zato nam sada ostaje trka sa vremenom i statistikom, koja bez suštine uvijek malo znači. Ponavljam, nije problem u AP, već u političkoj volji. Kad bude bilo političke volje, malo će ko pitati za dinamiku AP."

» *Praktično, ni na jednu aferu nije stavljena tačka: Zavala, Telekom, Snimak... Što tu EU može da uradi?*

Jednostavno nema političke volje da se bilo koji slučaj riješi iz razloga što svi pomenuti slučajevi, na direktan ili indirektan način, vode ka vrhu piramide vlasti u Crnoj Gori. Sve što Evropska komisija može da uradi u ovim slučajevima je da pojača pritisak i monitoring na nadležene institucije. To bi puno značilo. Postojali su izvještaji gdje se neke krucijalne afere, kao što je „Snimak“, nijesu naglašeno pominjale. To su loše poruke naših partnera. Ukoliko se budu više fokusirali na njih, siguran sam da našim institucijama neće biti svejedno, i da će morati odgovoriti zahtjevima Brisela, ali i domaće javnosti. To integracionim procesima daje smisao, jer građani traže nešto

Akcioni planovi su napravljeni ambiciozno za razliku od Vlade koja nema nikakvu ambiciju da se bori protiv organizovanog kriminala i korupcije

konkretno. Pitanje je samo koliko ćemo dugo čekati na vidljive rezultate.

» *Kako će na evropski put Crne Gore i zapadnog Balkana uticati činjenica da se proširenje ne čini prioriteto novog saziva Evropske komisije?*

Komisija sa novim predsjednikom Junkerom je po mom skromnom sudu realno postavila stvari. Proširenja neće biti uskoro, ali vrata nijesu zatvorena. To znači da sve zemlje zapadnog Balkana moraju marljivo raditi na dostizanju standarda, prije svega zbog svojih građana. U drugačijem političkom momentu, EU će ponovo otvoriti svoja vrata i taj trenutak moramo dočekati spremno. Najgore što nam se može desiti je da stopiramo reforme i povećamo euroskepticizam. To bi ovaj region odvelo u propast. Stoga, moramo grabiti više nego ikada prije i vjerovati da će transformacija našeg društva biti brzo prepoznata od strane zemalja EU sa kojima želimo dijeliti zajedničku budućnost.

» *Kako ocjenjujete kontrolnu i nadzornu ulogu Skupštine? Tokom prošle godine bilo je niz saslušanja, dosta sjednica odbora, usvojen je set izbornih zakona, ali na drugoj strani sve to nije dalo konkretne rezultate, npr. nije došlo do povećanja povjerenja u izborni proces.*

Nadzorna uloga Skupštine će ostati upitna sve dok poslanici ne shvate što je stvarno njihova uloga u društvu. Vrlo je učestalo da se umjesto javnog brani partijski interes i da poslanici, bez obzira što posjeduju određena saznanja ili informacije, ne žele da naruše ugled svoje stranke ili partijskih kolega. Upravo je to razlog zbog čega kontrolna saslušanja gube svoj smisao. Tako je bilo i u slučajevima afera „Telekom“ i „Snimak“. Naprosto, vladajuća većina uvijek obesmisli rad svake parlamentarne istrage, tako što sabotira konkretne

Dritan Abazović

rezultate i zaključke do kojih se dolazi. Ilij, još paradoksalnije, svojim glasanjem na odborima u kojima su uvijek većina, onemogućava da se uopšte održi kontrolno saslušanje u vezi sa nekim važnim pitanjem. Sve ovo govori o skromnim demokratskim kapacitetima naših donosioca odluka, ali i generalno o nedostaku osjećaja za jačanje Skupštine kao krovne institucije političkog sistema države.

» *Koji su ključni razlozi zašto većina pripadnika manjinskih naroda glasa za DPS? Kako ocjenjujete položaj manjinskih naroda u Crnoj Gori?*

Dva su ključna razloga. Prvi, i dalje prevladava mišljenje da se opozicija nalazi zarobljena u ratnim 90-im, odnosno prisutan je neki stepen nesigurnosti, pa DPS koliko god to zvučalo besmisleno, dođe kao neki „zaštitinik“. Drugi razlog su političke elite manjinskih naroda koji se skoro po ničemu ne razlikuju od DPS-a i koje zarad sitnih ličnih interesa ugrožavaju sopstvene narode. Koliko god zvučalo paradoksalno, DPS je, i pored toga što je najveći krivac za stanje manjinskih naroda, najveća bošnjačka ili albanska stranka u zemlji. Više pripadnika ovih naroda glasa za DPS nego za nacionalne stranke poput BS ili albanskih partija. Sa druge strane, manjinski narodi stalno i iznova

Postojali su izvještaji gdje se neke krucijalne afere, kao što je „Snimak“, nijesu naglašeno pominjale. To su loše poruke naših partnera. Ukoliko se budu više fokusirali na njih, siguran sam da našim institucijama neće biti svejedno, i da će morati odgovoriti zahtjevima Brisela, ali i domaće javnosti. To integracionim procesima daje smisao, jer građani traže nešto konkretno.

ponavljaju iste probleme koje vlast ne rješava. Jasno je da nešto ne štima. Siguran sam da onoga trenutka kada manjinski narodi budu izašli iz političkog grča i prestali stvari gledati crno-bijelo, kada se izbore za makar djelić sopstvene slobode, tada će dati pravi sud u svakoj stranci pojedinačno. Za početak, bilo bi dovoljno da prestanu sa svojom servilnom politikom u odnosu na one zbog kojih ih je iz popisa u popis sve manje i zbog kojih su mjesta na kojima većinski živi manjinsko stanovništvo najsiromašnija u zemlji.

V.Žugić

Sada će pokušati i ekonomski da likvidiraju nezavisne medije

» *Iako nerado pitam političare o medijskoj sceni, kako bi vidite stanje u ovoj oblasti u Crnoj Gori? Uprkos velikim očekivanjima od prošlogodišnje konferencije "Speak up" u Briselu i jasnih poruka evropskih zvaničnika da se u državama zapadnog Balkana mora poštovati sloboda izražavanja i medijske slobode, situaciju se pogoršala: u Crnoj Gori smo imali nove napade na novinare, u Srbiji je problem cenzura, tabloidi su na naslovnicama "razvlačili" komesara Filea, ambasadora Drobniča...*

Medijska scena dijeli sudbinu ukupne političke zbilje u Crnoj Gori. Naime, u državi gdje se nikada na izborima nije mijenjala vlast i gdje ne postoji nijedna renomirana nezavisna državna institucija, teško da može da se izrodi ambijent u kojem bi mediji mogli biti slobodni i profesionalni. Međutim, ovo što se dešava u Crnoj Gori, a tu prije svega mislim na periodične napade na novinare i neotkrivena ubistva, zaista prevazilazi svaku mjeru. Strani zvaničnici to jasno vide, ali sumnjam da imaju pretjeranu želju da u ovom trenutku pomognu unaprijedjenje ovog procesa na konkretan način. Zbog toga se sve nekako usložnjava i odlaže. Mislim da ćemo umjesto slobodnih, u narednom periodu, imati dodatni pritisak na nezavisne medije sa ciljem njihovog ekonomskog likvidiranja. Ovakav politički milje ne može ni proizvesti ništa drugo. Ipak, ne treba odustajati. Kao i drugi narodi i mi se moramo izboriti za demokratiju. Zato, na sve načine, moramo podržati profesionalne medije, jer bez njih to dostignuće nije moguće.

Kako izračunati bruto kriminalni proizvod

Kako noć s prostitutkom u sumnjivom hotelu i crta kokaina utiču na bruto domaći proizvod? Članice EU bi, prema uputstvu Eurostata, to uskoro trebalo da izmjere. Za neke od njih to će značiti osjetno povećanje iznosa

BDP-a, a samim tim i smanjenje udjela javnog duga i deficita u njemu, što je posebno dragocjeno u doba krize. Dok su neki predstavnici NVO i vlada članica rekli da su zapanjeni ovakvom promjenom u računovodstvu, u Eurostatu ističu da bruto dodata vrijednost nije moralna kategorija.

Italija je šokirala javnost kada je krajem maja najavila da će u BDP, koji mjeri bogatstvo koje se svake godine stvori na teritoriji zemlje, uračunati novac od droge, prostitucije, kao i šverca droge i alkohola. Prema proračunu Centralne banke Italije iz 2012, ova kriminalna ekonomija čini 10,9% BDP-a. To znači da bi se BDP ove zemlje mogao povećati, a samim tim udio deficita u BDP-u smanjiti. Veliko olakšanje za ovu zaduženu zemlju u vrijeme budžetske štednje. Stopama Italije krenule su i vlasti u Londonu, iznijevši procjenu da prihodi od trgovine droge i prostitucije mogu da povećaju BDP za 12,3 milijarde eura, nešto manje od 1%.

Azija pretekla Evropu u e-trgovini

Sektor e-trgovine u azijsko-pacifičkom regionu prvi put je, podstaknut ogromnim kineskim tržištem, po prometu prevazišao sektor onlajn trgovine u Evropi, pokazuju podaci udruženja evropskih onlajn trgovaca

E-trgovina Evropa (Ecommerce Europe). Evropa je do sada bila najveće tržište e-trgovine u svijetu pošto je prije dvije godine preuzela primat od Sjeverne Amerike. Istraživanje, kojim su obuhvaćeni i Rusija i druge evropske zemlje koje nijesu članice EU, pokazalo je da se najveći deo prometa u e-trgovini u Evropi ostvaruje u EU.

U azijsko-pacifičkom regionu u 2013. u e-trgovini ostvaren je promet od 406,1 milijardi eura, dok je u Evropi ostvaren promet od 363,1 milijardi eura. Velika Britanija, Njemačka i Francuska su prednjačile u elektronskoj trgovini u Evropi sa prometom.

Smanjiti poreze na rad

Evropska komisija upozorila je članice EU na veliki rast poreskog opterećenja ističući da posebno zabrinjava oporezivanje rada. Ukupno poresko opterećenje najveće je u Danskoj a najmanje u Litvaniji dok su porezi na rad najviši u Švedskoj, a najniži u Bugarskoj. Porezi na rad najvažniji su izvor poreskog prihoda u 24 članice EU a u 13 obezbjeđuju više od polovine ukupnog poreskog prihoda. Komisija preporučuje članicama da smanje poresko opterećenje rada i usmjere se na ekološke takse i efikasnije poreze na dodatu vrednost.

Najviše rade Grci i Rumuni

Novo istraživanje pokazalo je da su Rumuni i Grci među najvećim radnicima u Evropi. Time je srušen stereotip iz vremena kada je izbila finansijska kriza u EU da su radnici sa sjevera vrijedniji a da su radnici država sa sa juga kojima se daju spasilački paketi zajmova, lijenji. Najmanje u EU rade Finci i Francuzi a Njemci su negdje u sredini.

To je saopštio pariški Centar za ekonomska istraživanja za ekspanziju privrede i preduzeća (Coe-Rexecode) koji je istraživao stvarni broj radnih sati u svakoj članici EU u posljednje četiri godine, odnosno vrijeme koje je stvarno provedeno na radu, a ne nominalno koje uključuje bolovanja, odsustva zbog brige o djeci, odmora, štrajkove.

Radnik u Rumuniji sa punim radnim vremenom u 2013. radio je 2.099 sati, dok su Finci i Francuzi radili 1.648 odnosno 1.661 sati godišnje, a nešto "vrijedniji" od njih su Šveđani, Danci i Belgijanci, piše *EUobserver*.

U susret javnoj raspravi o Nacrtu zakona o specijalnom tužilaštvu

Pribor potreban za krupne ribe

Dina Bajramspahić

Isolovani slučajevi hapšenja kao rezultat rada Odjeljenja Specijalnog tužilaštva ne ostavljaju utisak beskompromisne riješenosti države da su svi u Crnoj Gori jednako odgovorni pred zakonom, iako su borba protiv korupcije i organizovanog kriminala najčešća pitanja u crnogorskom javnom diskursu, a i Evropska komisija u Izvještaj o napretku Crne Gore za 2013. nastavlja da bilježi iste ocjene o ozbiljnoj zabrinutosti za stanje u ovoj oblasti.

Ideju o reorganizaciji, odnosno, formiranju nezavisnog Specijalnog tužilaštva za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala na visokom nivou „lansirao“ je **Miroslav Lajčak**, ministar inostranih poslova Slovačke. Prijedlog je praćen pozitivnom reakcijom Vlade Crne Gore koja je objavila da planira osnivanje Specijalnog tužilaštva (ST) po ugledu na hrvatski USKOK.

Vladina *Analiza organizzazione strukture, kapaciteta i ovlaštenja državnih organa uprave u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije* trebalo je da pruži kontekst već načelno usvojenom rješenju o formiranju ST tako što bi ukazala na probleme u radu sadašnjeg Specijalnog tužilaštva. Međutim, problemi u objavljenoj analizi nijesu iznešeni i to će ostati jedan od kamena spoticanja svakoj reformi specijalnog tužilaštva – jer se bez razumijevanja problema ne može iznaći adekvatno rješenje. Stavljanje nacrtu zakona o ST na javnu raspravu, prema Planu realizacije zaključaka iz analize, je predviđeno za maj-jun 2014.

Prateći pokazatelje o neophodnosti daljih reformi institucionalnog okvira za istrage korupcije i organizovanog kriminala u Crnoj Gori, istraživački tim Instituta alternativa (IA) objavio je u januaru 2014. komparativnu studiju s ciljem pružanja opcija i modela za unapređenje saradnje i efikasnosti svih aktera u procesu istrage, a posebno tužilaštva i policije. Analizirali smo i ukazali na probleme i naučene lekcije institucionalnih okvira pet zemalja: Bugarske, Litvanije, Makedonije, Rumunije i Srbije, polazeći od toga da se pomenute zemlje suočavaju sa istim ili sličnim problemima, a da su na različitim nivoima reformisanosti sistema. Projekat je podržan od strane Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona (INL) State Department-a preko ambasade SAD u Crnoj Gori u okviru „Programa podrške civilnom društvu u oblasti krivičnog pravosuđa“.

Specijalizacija tužilaštava za krivična djela korupcije i organizovanog kriminala međunarodni je i regionalni trend. Starije članice EU imaju

Od posebnog značaja za uspješan početak rada Specijalnog tužilaštva je postojanje široke društvene saglasnosti u vezi sa imenovanjem čelnih ljudi, a takođe i razumijevanje Državnog tužilaštva u cjelini da su neophodne personale promjene

specijalizovana tijela za rješavanje složenih krivičnih djela kao što su Tužilaštvo za borbu protiv mafije u Italiji, Kancelarija za suzbijanje korupcije u okviru tužilaštva u Španiji, Kancelarija za ozbiljne prevare u Velikoj Britaniji i druga. U zemljama istočne Evrope slični modeli formirani su tokom posljednje decenije: u Hrvatskoj i Litvaniji od 2001, Rumuniji 2004, Makedoniji 2008, Sloveniji 2011, Bugarskoj 2012.

Ipak, uporedna iskustva govore da osnivanje ST nije garancija brzih i velikih rezultata. Put do boljih, većih i značajnijih rezultata rada specijalnih tužilaštava u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije zavisi od niza unutrašnjih i spoljnih faktora, a za prve vidljive rezultate potrebno je vrijeme.

Od posebnog značaja za uspješan početak rada ST je postojanje široke društvene saglasnosti u vezi sa imenovanjem čelnih ljudi, a takođe i razumijevanje Državnog tužilaštva u cjelini da su neophodne personale promjene dijela tima specijalnih tužilaca da bi reforme imale efekta i kreirale novu radnu atmosferu zasnovanu na bitno drugačijim principima rada. Po uzoru na komparativna rješenja, imenovanja za specijalne tužioce treba da budu iz šire baze stručnjaka sa iskustvom u krivičnim predmetima: sudije za istagu, policijski inspektori sa iskustvom u predmetima organizovanog kriminala, ...kako bi se obezbijedila raznovrsnija iskustva.

Tužioci i drugi zaposleni u ST moraju biti podvrgnuti prethodnim i tekućim bezbjednosnim provjerama i provjerama imovinskog stanja. Preporuka IA je da to bude isključiv uslov za imenovanje glavnog specijalnog tužioca i specijalnih tužilaca. Ova praksa je standard i uvažava posebnu osjetljivost predmeta koji su u nadležnosti specijalnih tužilaštava. U tom smislu je zakonom potrebno propisati proceduru i ulogu nadležnog organa državne uprave koji vrše provjere, uključujući odredbu kojom će biti definisana saglasnost lica nad kojim se vrše provjere. U slučaju negativnog mišljenja, treba predvidjeti mogućnost uvida u prikupljeni materijal na bazi

kojeg je dato mišljenje i mogućnost izjašnjavanja lica o navedenim tvrdnjama.

Pitanje stvarne nadležnosti ST je jedno od ključnih pitanja i treba da bude uređeno u skladu sa principom rasterećenja ST od predmeta za koja Viša državna tužilaštva imaju kapacitete. Nadležnost treba da uključi sve oblike organizovanog kriminala, krivična djela korupcije ako su počinjena od strane javnih funkcionera, saglasno definiciji iz Zakona o sprečavanju sukoba interesa, ili državnih službenika iznad određenog iznosa, po principu veće društvene opasnosti.

Ipak, ukoliko novim Zakonom o ST budu na adekvatan način unaprijeđeni istražni instrumenti ST, kao i administrativni i tehnički kapaciteti, nadležnost ne treba da bude postavljena ni preusko, i treba da obuhvati ostala posebno teško dokaziva krivična djela.

Zakonom o ST treba urediti da se ostali državni organi, organi uprave i privredna društva, u prvom redu banke, stave na raspolaganje ST i disciplinuju u pogledu ažurnog odgovaranja na zahtjeve ST i dostavljanja traženih podataka. To će se osigurati propisivanjem strogih prešajnih odredbi za nepostupanje po nalogu ST u zadatom roku. Treba predvidjeti mogućnost upućivanja lica iz drugih organa na rad u ST, posebno policijskih službenika, lica zaposlenih u Upravi carina, Poreskoj upravi, Upravi za sprečavanje pranja novca, Upravi za inspeksijske poslove, itd. kao i mogućnost formiranja timova za istragu.

Najkompleksnije pitanje, odnosno izazov, je definisanje komunikacije, saradnje, koordinacije ST i Uprave policije – kako na nivou rukovodilaca ova dva organa, tako i između tužilaca i policijskih službenika koji zajedno rade na dnevnoj osnovi.

Tužioci i drugi zaposleni u Specijalnom tužilaštvu moraju biti podvrgnuti prethodnim i tekućim bezbjednosnim provjerama i provjerama imovinskog stanja

Stoga jedan segment Sektora kriminalističke policije treba institucionalno i organizaciono vezati za ST. Kako bi se ojačao autoritet glavnom specijalnog tužioca u strogo hijerarhijski strukturiranoj Upravi policije, treba propisati da, direktor policije, uz pribavljeno mišljenje specijalnog tužioca, postavlja i razrješava starješinu sektora i donosi akt kojim bliže uređuje rad odjeljenja u skladu sa zakonom.

Ocjenjivanje profesionalnih rezultata za glavnog i specijalne tužioce treba da bude u skladu sa strožijim kriterijumima nego za ostale državne tužioce, i u slučaju nedovoljno dobrih rezultata

Nadležnost treba da uključi krivična djela korupcije ako su počinjena od strane javnih funkcionera, saglasno definiciji iz Zakona o sprečavanju sukoba interesa, ili državnih službenika iznad određenog iznosa, po principu veće društvene opasnosti

nekoj od specijalnih tužilaca, treba predvidjeti mogućnost vraćanja u državno tužilaštvo u kojem je obavljana funkcija prije imenovanja u ST. Analogno tome, utvrđivanje zarada i drugih faktora motivacije zaposlenih tužilaca i stručnog i administrativnog osoblja je ne samo važno već preduslov za očuvanje integriteta i profesionalnosti zaposlenih i treba da osigura zainteresovanost najkvalifikovanijih stručnjaka.

Potrebno je utvrditi i odgovarajuće kvalifikacije za stručno osoblje ST imajući u vidu stvarne potrebe i realna ograničenja na tržištu kvalifikovane radne snage. Treba ostaviti otvorenom mogućnost outsourcing-a na domaćem i inostranom tržištu rada za visoko specijalizovane usluge. Interesantno je rješenje u Srbiji gdje je predviđeno „uvođenje tima ekonomskih forenzičara u sastavu javnih tužilaštava“ koja je odgovor na poteškoće u pokretanju i vođenju finansijskih istraga usljed nepostojanja odgovarajućeg stručnjaka ekonomsko-finansijske struke u tužilaštvu.

Imajući u vidu visoka očekivanja od novog ST i vrlo vjerovatno proširenje nadležnosti novim zakonom, ST bi trebalo da sačinjava poseban godišnji izvještaj o radu u kojem će detaljno izložiti svoj rad i rezultate a koji će razmatratiti nadležno radno tijelo Skupštine. Sadržinu, odnosno vrste informacija koje treba da obuhvata ovaj izvještaj je potrebno unaprijed definisati. Takođe, odnos prema javnosti mora biti značajno unaprijeđen.

Konačno, da bi se izbjegle pravne nejasnoće, izazov će biti i ovaj Nacrt zakona uskladiti sa izmjenama niza zakona kojima se uređuje rad Državnog tužilaštva i policije, a koje su u upravu u toku ili u nekoj fazi usvajanja, kao što su Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o državnom tužilaštvu, Zakona o vođenju finansijske istrage, Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, Zakon o sprečavanju korupcije, itd. pa treba posebnu pažnju posvetiti koordinaciji ovih procesa.

Ostale preporuke IA i studiju u cjelini možete naći na: www.institut-alternativa.org.

Autorka je istraživačica javnih politika u Institutu Alternativa

Poglavlje 19: Socijalna politika i zapošljavanje

Snežana Kaluđerović

Socijalna politika i zapošljavanje u Evropskoj uniji predstavlja jedno je od najsloženijih poglavlja. U najširem smislu obuhvata: slobodno kretanje radnika i socijalnu sigurnost radnika migranata; jednak tretman muškaraca i žena; obezbjeđenje najboljih uslova rada, zdravstvene zaštite i zaštite na radu; zaštitu javnog zdravlja; brigu o starim ljudima; borbu protiv siromaštva, uključujući i integraciju manjinskih grupa; zapošljavanje, profesionalnu obuku mladih i politiku zapošljavanja. Važan segment je i razvoj službi socijalne zaštite i obrazovanja.

Temelji politike zapošljavanja i socijalne politike u EU su: Evropska strategija za zapošljavanje i reformu tržišta rada, te Socijalna povelja – osmišljena kako bi osigurala da svi članovi društva, u svakoj državi članici, imaju koristi od razvoja Unije. Finansijska podrška za njihovu realizaciju se obezbjeđuje kroz Socijalni fond, a za razdoblje od 2007. –2013. izdvojeno je 77 milijardi eura.

Na nivou Unije postoji *acquis* samo iz domena radnih odnosa, i to ograničen na određene

oblasti (npr. zaštita na radnom mjestu, zabrana diskriminacije, itd), dok je socijalna zaštita ostala područje suverenog odlučivanja država članica. Bilo je više pokušaja harmonizacije nacionalnih zakonodavstava u oblasti socijalne politike, ali bez uspjeha. Neke članice EU, a posebno Velika Britanija, čvrsto su zastupale stanovište da, usljed specifičnih okolnosti i istorijskih tradicija, države članice i dalje treba da samostalno uređuju ovo područje. Samim tim, iako je na nivou EU usvojena Socijalna povelja, tj. Povelja o osnovnim socijalnim pravima, istovremeno je postavljena čvrsta granica širenju kompetencija Unije, uvođenjem principa supsidijarnosti u pogledu socijalne politike.

Ipak, pored usvajanja zajedničkih minimalnih standarda, države članice EU učestvuju i u procesima saradnje u oblasti politike zapošljavanja, socijalnog uključivanja i socijalne zaštite. Na ove oblasti se primjenjuje dobrovoljan proces političke saradnje, zasnovan na dogovoru o zajedničkim ciljevima i pokazateljima koji omogućavaju mjerenje napretka u ostvarivanju utvrđenih ciljeva. Rezultat ove saradnje je novi strateški okvir razvoja EU – Strategija Evropa 2020 (usvojena 2010), koja sadrži brojne prioritete u oblasti zapošljavanja i socijalne politike, a koji su detaljnije razrađeni pratećim dokumentima: Evropskom platformom za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti i Agendom za nove vještine i nova radna mjesta.

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) u oblasti socijalne politike, navedena obaveza izričito je utvrđena za oblasti koje se tiču uslova rada, naročito bezbjednosti i zdravlja na radu i jednakih mogućnosti za zapošljavanje, regulisanih članom 79. Pored toga, članom 101. SSP-a utvrđena je saradnja u oblasti socijalne politike i zapošljavanja sa ciljem podrške Crnoj Gori u procesu usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, a sa fokusom na unaprijeđenje službi za posredovanje u zapošljavanju i profesionalnu orijentaciju, kroz obezbjeđenje mjera podrške i unaprijeđenje lokalnog razvoja kao pomoći prestrukturiranju industrije i prestrukturiranju tržišta rada. Saradnja će, takođe, biti usmjerena ka prilagođavanju

sistema socijalnog osiguranja novim ekonomskim i socijalnim zahtjevima i uključivaće usklađivanje zakonodavstva u Crnoj Gori o radnim uslovima i jednakim mogućnostima za žene i za muškarce, za osobe sa invaliditetom i pripadnike manjinskih i drugih osjetljivih grupa, kao i poboljšanje stepena zaštite zdravlja i bezbjednosti radnika. Crna Gora se obavezala na poštovanje i primjenu osnovnih konvencija Međunarodne organizacije rada (ILO).

Zakonodavni i institucionalni okvir Crne Gore u ovoj oblasti je djelimično usklađen sa pravnom tekovinom Unije. Pregovori će se dominatno odnositi na usklađivanje radnog zakonodavstva, u okviru kojeg su od posebnog značaja zaštita na radu i socijalni dijalog. Pažnja mora biti posvećena pojedinačnim politikama u okviru ovog pregovaračkog poglavlja, poput: politike zapošljavanja, socijalne uključenosti, antidiskriminacije, socijalne zaštite, evropskog socijalnog fonda i jednakih mogućnosti.

Kad je u pitanju radno zakonodavstvo Crne Gore, u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2011, konstatuje se napredak u ovoj oblasti. U cilju usklađivanja sa *acquis-em*, u oblasti radnog zakonodavstva usvojene su izmjene Zakona o radu u decembru 2011. Njima se preciziraju brojne odredbe, od kojih se dio odnosi na: zabranu diskriminacije, definiciju mobinga na radnom mjestu i postupak zaštite od mobinga, pravilo da se radni odnos zasniva na neodređeno vrijeme, a rad na određeno vrijeme se ograničava, odredbe o zaštiti zaposlenih koji prijave korupciju, porodičjsko odsustva oba roditelja, utvrđivanje minimalne zarade, itd. Uvodi se i institut ustupanja zaposlenih, od strane Agencije za privremeno ustupanje zaposlenih (koja još uvijek nije osnovana), ukida se ugovor o djelu i vrši pravno tehničko poboljšanje određenih odredbi radi lakše primjene u praksi, poput onih o kolektivnim ugovorima. Nedosljednost u primjeni donesenih rješenja, kao i nedostatak administrativnih i finansijskih kapaciteta ostaju problem. Primjera radi, zakonsko uvođenje, ali neosnivanje Agencije za privremeno ustupanje zaposlenih, i istovremeno ukidanje ugovora o

djelu, kreira pravnu prazninu i onemogućava primjenu propisanih rješenja. Ovakve situacije pokazuju da puko prenošenje propisa, bez stvaranja uslova za njihovu primjenu, ne doprinosi unaprijeđenju, već naprotiv, stvara konfuziju i komplikuje situaciju u datoj oblasti. Zaštita na radu je regulisana Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i nizom drugih odredbi supsidijarnih zakona iz ove oblasti.

U oblasti antidiskriminacije, postoji izvjestan napredak. Usvojen je Zakon o zabrani diskriminacije 2010, a očekuju se i izmjene istog. Donesen je i Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, ali je njegova primjena slaba. Usvajanjem Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda ostvaren je ograničen napredak, dok je izvjestan napredak zabilježen u pogledu socijalne inkluzije.

Reforma penzionog sistema je bitan dio ekonomskog, socijalnog i finansijskog sistema Crne Gore. U tom pogledu, Crna Gora je ostvarila jako mali napredak i neophodno je premostiti jaz koji je stvorio sistem tekućeg finansiranja karakterističan po tome, što oni koji rade, preko doprinosa i poreza, finansiraju penzije onih ljudi koji su završili svoj radni vijek. Međutim, ova vrsta međugeneracijske solidarnosti nije održiva na duži rok.

Nezapošlenost u Crnoj Gori je visoka, značajno viša od prosjeka zemalja članica EU, a tome

doprinosi i neusaglašenost između obrazovnog sistema i tržišta rada. U cilju njenog smanjenja, priprema se Nacionalna strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za period 2012-2015. koja će biti usklađena sa drugim razvojnim prioritetima i strateškim dokumentima Vlade Crne Gore. Zavod za zapošljavanje je glavna institucija i pružalac usluga za nezapošljene. Zavod koristi aktivne programe zapošljavanja, pruža mogućnost stručnog usavršavanja, organizuje javne radove, usluge posredovanja u zapošljavanju i savjetodavne usluge, vodi evidenciju, statistiku, itd. Zavod učestvuje u finansiranju stručnog osposobljavanja pripravnika sa višom i srednjom stručnom spremom.

Kada su u pitanju aktivnosti na pripremama za Evropski socijalni fond, napredak je ograničen, iako je operativni program pripremljen. Kao i u mnogim oblastima, najveći izazov ostaje nedostatak administrativnih kapaciteta unutar resornih ministarstava.

Evidentni su pomaci u području socijalne politike i zapošljavanja, ali su potrebni i dalji naponi kako bi se sistem učinio fleksibilnijim i lakše integrisala nova rješenja.

Završetkom pregovora i punopravnim članstvom u EU, Crna Gora će postati dio jedinstvenog evropskog tržišta rada i imaće mogućnost zapošljavanja u svim zemljama Evropske unije, čime se može doprinijeti smanjenju nezapošljenosti u Crnoj Gori. EU podstiče radnu pokretljivost zbog koristi koje ona donosi pojedincu u pogledu ličnog i stručnog rasta ili razvoja karijere, te kao sredstvo usklađivanja vještina s potražnjom na tržištu rada, dok sa druge strane kada se osoba preseli u drugu zemlju članicu EU-a, pravo socijalne sigurnosti seli se sa njom. Upravo članstvo u EU može doprinijeti onoj socijalnoj politici koja će obezbijediti ekonomski održiv i istovremeno socijalno prihvatljiv nivo zaštite od uticaja štetnih društvenih efekata na sve članove društva.

Zvanični podaci ukazuju da je u Crnoj Gori najviše je nezapošljenih visokoškolaca u starosnoj grupi 18-25 godina i to 1.708 ili 37,32%, a zatim u starosnoj grupi 25-30 godina 1.429 ili 31,22%. Takođe, na tržištu rada je i više od 100 magistranata kao i 5 doktora nauka. Cilj EU je da se svakoj mladoj osobi koja završi školu ili fakultet ponudi posao, pripravnički staž ili dodatno usavršavanje u roku od šest mjeseci od trenutka završetka škole odnosno studija.

Stopa nezapošljenosti u Uniji je u maju 2011. iznosila 8,3%, dok je stopa nezapošljenosti u Crnoj Gori u rastu, i iznosi po zvaničnim pokazateljima više je od 12%.

Počela raspodjela najviših funkcija na nivou Unije, nakon izbora za Evropski parlament

Ko su kandidati za prvi tim EU

Ovogodišnjim izborima za Evropski parlament započela je „prelazna sezona“ u EU, tokom koje će nova lica zauzeti najviše funkcije u upravljanju Unijom. Svih dvadeset osam komesara Evropske komisije, predsjednik Evropskog parlamenta i Visoki predstavnik za spoljnu i bezbjednosnu politiku bi trebali da budu postavljeni do kraja ljeta, a najkasnije do kraja novembra treba izabrati i novog Predsjednika Evropskog savjeta. Izbori za najviše funkcije su uvijek rezultat kompleksnih pregovora između zemalja članica, pri kojima se moraju uzeti u obzir geografski činioci, politička pripadnost, pa i pol kandidata. Zadatak nije nikada lak, ako je suditi prema komplikacijama koje su pratile izbor **Jean-Claude Junckera** na mjesto predsjednika Evropske komisije, ova sezona će biti naročito neizvjesna.

Ničiji favorit

Bivši premijer Luksemburga postao je najozbiljniji kandidat za predsjednika Komisije nakon što je grupa Evropskih narodnih partija (EPP) osvojila većinu u Evropskom parlamentu. Kao dio napora da se „demokratizuje“ evropska izvršna vlast i ojača uticaj Evropskog parlamenta, poslanici EP su insistirali da svaka stranačka grupa mora imati svog „glavnog kandidata“ na ovim izborima, koji bi u slučaju pobjede te partije postao predsjednik Komisije. Međutim, iako je Juncker izabran za

„glavnog kandidata“ Evropske narodne partije na partijskom kongresu u aprilu ove godine, većina lidera iz ove partijske grupacije je izrazila sumnju da je on pravi čovjek za ovaj posao. Njemačka kancelarka **Angela Merkel** se najprije usprotivila „parlamentarnoj“ proceduri izbora predsjednika Komisije, i šušalo se da bi ona mnogo radije vidjela na toj poziciji **Christine Lagarde**, sadašnju predsjednicu MMF-a, nego Junckera. Drugi su se bojali da je pedeset devetogodišnji Juncker jednostavno nema ni snagu ni viziju za korjenite promjene koje su Uniji sada neophodne. Luksemburžanin je praktično definicija „stare garde“: političar koji vjerovatno ima najduži rok službe na vodećim mjestima u evropskoj politici, jedini među sadašnjim liderima koji je bio prisutan na potpisivanju Ugovora iz Maastrichta kojim je stvorena zajednička evropska valuta i čovjek koji je predvodio Savjet ministara finansija eurozone odgovornog za upravljanje nedavnom finansijskom krizom. Junckerov fiskalni konzervativizam mu je, takođe, donio veoma lošu reputaciju među evropskom ljevicom, koja smatra da će Evropska komisija pod njegovim vođstvom nastaviti politiku štednje koju krive za oslabljenu privedu i rast nezaposlenosti u Evropi.

Nakon izbora za EP, međutim, evropski socijalisti su se našli uhvaćeni u sopstvenoj zamci. Upravo je ova stranka najviše insistirala na direktnom izboru predsjednika Evropske komisije, a pošto je EPP osvojila većinu glasova, jednostavno nijesu imali izbora osim da podrže njihovog kandidata, ma koliko im se ne dopadao. Tako je, paradoksalno, upravo podrška ljevice osigurala kandidaturu Jean-Claude Junckera – to, i tvrdoglavo protivljenje jednog od lidera iz njegove sopstvene stranke, britanskoj premijera **Davidu Cameronu**. U nadi da će tako privući euroskeptične glasače u Velikoj Britaniji, Cameron je javno napao Junckera nazvavši ga „starim federalistom“ koji je „čitav radni vijek proveo u samom srcu evropskog projekta da se ojača uticaj Brisela i oslabe nacionalne vlasti“. Ovaj pokušaj da demonstrira silu i tako pokaže da Velika Britanija ima odlučujuću riječ u izboru

evropskih lidera neslavno je propao. Cameronovo protivljenje je pretvorilo odluku od imenovanju čovjeka koga niko zapravo nije želio na tom mjestu u glas za ili protiv evropskog jedinstva, na što je ostatak evropskih lidera listom stao iza Junckera.

Politička trgovina

Otpor Junckerovoj kandidaturi je u nekim slučajevima taktički potez, da bi se na drugoj strani dobilo više. Za podršku kandidatu EPP-a za predsjednika Komisije, socijalisti su dobili garancije da će njihov predstavnik, **Martin Schulz**, ponovo biti postavljen za predsjednika Evropskog parlamenta. Premijer Italije **Matteo Renzi** je uslovio svoju podršku Junckeru-u fleksibilnijim budžetskim pravilima, a Italija takođe traži i mjesto Visokog predstavnika za spoljnu i bezbjednosnu politiku, na koje je predložena sadašnja ministarka inostranih poslova, **Federica Mogherini**. Evropski socijalisti, koji bi rado vidjeli svoje ljude na više ključnih funkcija, takođe podržavaju Mogherini. Međutim, sa samo pet mjeseci staža na mjestu šefa italijanske diplomatije, Mogherini ima malo iskustva u visokoj spoljnoj politici, što je ozbiljan nedostatak, naročito ako se imaju u vidu zategnuti odnosi na istočnim granicama EU. Poljski ministar spoljnih poslova **Radek Sikorski** i bugarska Evropska komesarica za humanitarnu pomoć **Kristalina Georgieva** se takođe pominju kao mogući kandidati, ali ako Italija bude insistirala na ovoj poziciji biće teško odbaciti kandidata jedne od najstarijih i najuticajnijih članica EU.

Još je neizvjesnije ko će zamijeniti sadašnjeg predsjednika Evropskoj savjeta, bivšeg belgijskog premijera **Hermana van Rompuya**. Najčešće pominjani kandidati iz Evropske narodne partije su bivši premijeri Finske i Letonije **Jyrki Katainen** and **Valdis Dombrovskis**, dok socijalisti predlažu dansku premijerku **Helle Thorning-Schmidt**. Thorning-Schmidt takođe uživa simpatije visoko pozicioniranih žena unutar EPP-a, poput holandske komesarke **Neelie Kroes** i njemačke kancelarke **Angele Merkel**. Ovakav izbor kandidata je, međutim, pomalo neuobičajen: svi kandidati su prilično mladi, iz manjih zemalja članica i sa malo iskustva na evropskoj sceni. Obzirom da je funkcija Predsjednika zamišljena kao čisto reprezentativna pozicija, rezervisana za velika imena evropske

politike pred penzijom, moguće je da će se do kraja ljeta pojaviti još kandidata.

Premalo žena u Komisiji

Juncker možda nije novo lice sa puno harizme i velikom vizijom, ali je svakako iskusan diplomat sa velikom sposobnošću za kompromis. Otkako je kandidovan na čelo Evropske komisije, Juncker je posjetio sve frakcije u Evropskom parlamentu da predstavi svoj program, nudeći konzervativcima odgovornu budžetsku politiku a socijalistima veću fleksibilnost u restrukturiranju dugova i garantovanu minimalnu zaradu na nivou čitave EU. Juncker takođe tvrdi da bi radije vidio više žena u svojoj Komisiji, ali to zavisi od kandidatura koje dostave države članice. Do sada je 12 od 28 članica EU potvrdilo svoje kandidate (Njemačka, Velika Britanija, Rumunija, Austrija, Finska, Slovačka, Irska, Hrvatska, Litvanija, Letonija, Estonija i Malta) i svi su muškarci. Ostale države članice imaju do kraja ljeta da imenuju svoje kandidata i naznače portfolije koje bi željele da im pripadnu. Nova Komisija će preuzeti dužnost 1 novembra 2014.

Juncker hoće odmor od proširenja

U govoru koji je prethodio njegovom izboru za predsjednika Evropske komisije, Jean-Claude Juncker je najavio da u narednih pet godina koliko traje mandat njegove komisije neće biti daljih pristupanja EU. „Uniji je potrebna pauza u procesu proširenja kako bi mogli da učvrstimo ono što smo do sada postigli sa 28 članica“, rekao je Juncker, dodajući da će uprkost tome pregovori biti nastavljeni, „posebno sa zemljama zapadnog Balkana kojima je potrebna evropska perspektiva“. Juncker je takođe pozvao na jačanje saradnje sa zemljama na istočnoj granici EU, poput Ukrajine i Moldavije, koje su u teškoj poziciji zbog sukoba sa Rusijom.

V. Šćepanović

Trend u regionu – podizanje starosne granice za odlazak u penziju i izjednačavanje žena sa muškarcima

Može li se dočekati penzija

Prema važećim zakonima u regionu najmlađi u penziju mogu Slovenci. U penzioni staž ženama se računaju i djeca – jedno šest mjeseci, dvoje 16 mjeseci a petoro ili više – 48 mjeseci.

granica se pomjera za 3 mjeseca tako da će se od 1. januara 2038. pravo na prevremenu penziju ostvarivati s navršene 62 godine života i 35 godina staža. Žene će se i u ovim uslovima postepeno izjednačiti s muškarcima i to u prelaznom razdoblju do 2030. Tako u 2014. u prijevremenu penziju žene mogu sa 56 godina uz 31 godinu staža, s tim da se godine života i penzioni staž povećavaju godišnje po 3 mjeseca do kraja 2029. Hrvatski zakon predviđa i penale za prijevremeno penzionisanje, kojima se stimulise odlazak u penziju s dužim stažem i u starijoj životnoj dobi.

U BiH entiteti imaju posebne zakone o penzijskom i invalidskom osiguranju i propisi su neujednačeni. U Republici Srpskoj, po novom Zakonu koji je na snazi od 1. januara 2012, pravo na starosnu penziju ima osiguranik kada navrš 65 godina života i ima najmanje

Izmjene i dopune Zakona o radu i Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju u Srbiji stupile su na snagu 29. jula čime se i ova zemlja pridružila trendovima u regionu da se starosna granica za penziju polako podiže i da se žene izjednačavaju sa muškarcima. Tako će se u Srbiji od januara 2015. na svakih šest mjeseci povećavati starosna granica za odlazak žena u penziju, da bi 2032. ona bila 65. godina, odnosno da bi se izjednačila sa uslovima za muškarce. Prema važećim zakonima u regionu najmlađi u penziju mogu Slovenci.

U Hrvatskoj, prema Zakonu o penzionom osiguranju, koji je na snazi od početka ove godine, pravo na starosnu penziju do kraja 2030. imaju svi osiguranici s navršanih 65 godina života i 15 godina staža. Poslije 1. januara 2031. starosna granica se pomjera svake godine za po tri mjeseca, tako da će od 2038. pravo na starosnu penziju ostvarivati osiguranik s navršanih 67 godina i 15 godina staža. Za žene je, međutim, uvedeno prelazno razdoblje do 2030. kada će se izjednačiti s muškarcima. Dob za penzionisanje godišnje se povećava za tri mjeseca, pa tako u 2014. žene mogu u starosnu penziju sa 61 godinom i najmanje 15 godina staža. Od 1. januara 2031. starosna

U Hrvatskoj pravo na starosnu penziju do kraja 2030. imaju svi osiguranici s navršenih 65 godina života i 15 godina staža. Hrvatski zakon predviđa i penale za prijevremeno penzionisanje, kojima se stimuliše odlazak u penziju s dužim stažem i u starijoj životnoj dobi.

godina penzijskog staža ili kad navrší 40 godina staža. Izuzetno pravo na starosnu penziju osiguranik stíče kad navrší 15 godina penzijskog staža i u 2014. godini 65 godina i dva mjeseca (muškarac), odnosno 60 godina i tri mjeseca života (žena). Uslov za prijevremenu starosnu penziju je 62 godine i najmanje 15 godina penzijskog staža. Ženama se kao dodatni staž upisuje i po šest mjeseci za svako dijete.

U BiH entiteti imaju posebne zakone o PIO i propisi su neujednačeni

15 godina staža osiguranja. Muškarac koji nema navršenih 65 godina života ima pravo na starosnu penziju kada navrší 60 godina i 40 godina penzijskog staža. Žena koja nema navršenih 65 godina ima pravo na starosnu penziju kada navrší 58 godina i 35 godina staža osiguranja. Zakonom je precizirano da se starosna granica može sniziti ispod 55 godina. Prijevremeno penzionisanje podrazumeva invalidsku penziju. Federacija BiH nije reformisala Zakon o penzijsko-invalidskom osiguranju. Pravo na starosnu penziju u Federaciji BiH stíče osiguranik kada navrší 65 godina i ima najmanje 20 godina penzijskog staža. Osiguranik stíče pravo na penziju kada navrší 40 godina staža, bez obzira na godine života. Pravo na prijevremenu starosnu penziju stíče muški osiguranik kada navrší 60 godina života i 35 godina staža, odnosno žena sa 55 godina života i 30 godina staža.

U Crnoj Gori osiguranik stíče pravo na starosnu penziju kad navrší 67 godina i najmanje 15

Slovenija takođe svake godine pomjera rokove za odlazak u penziju. Pravo na odlazak u penziju sada ima osiguranik ako ima najmanje 58 godina i 4 mjeseca i 40 godina penzionog staža bez dokupa, za muškarce, odnosno 58 godina starosti i 38 godina i 4 mjeseca penzionog staža bez dokupa za žene. Svake naredne godine starosna granica pomjera se za četiri mjeseca, ali će 60 godina i 40 godina penzionog staža bez dokupa biti uslov za penzionere tek u 2018. za muškarce i 2019. za žene. U penziona staž ženama se računaju i djeca – jedno šest mjeseci, dvoje 16 mjeseci a petoro ili više – 48 mjeseci. Muškarcima se u staž računa obavezno služenje vojnog roka.

Izvor: EUaktiv.rs

Obilježen Dan sjećanja na genocide u Srebrenici

Povodom 11. jula – Dana sjećanja na genocid u Srebrenici, Centar za građansko obrazovanje (CGO) je ispred Koalicije za REKOM, odao poštovanje žrtvama i podsjetio da ni nakon 19 godina od tog strašnog zločina pravda nije zadovoljena. Aktivisti/kinje CGO-a su, ispred Koalicije za REKOM, obilježavajući Dan sjećanja na genocid u Srebrenici, podijelili nekoliko stotina lifleta u Podgorici i podsjetili građane/ke na važnost osnivanja REKOM-a (Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava učinjenim na teritoriji bivše SFRJ od 1991 do 2001. godine). Pored toga, CGO je 11. Jula sa početkom u 19h00, u sali CGO-a, prikazao film “Halimin put” reditelja Arsena Ostojića, koji je u Crnoj Gori svoju premijeru imao na Festivalu filma o ljudskim pravima UBRZAJ 2013. Projekciju filma je pratila i panel diskusija sa predstavnicima Koalicije za REKOM u Crnoj Gori **Duškom Vukovićem**, novinarom i javnim zagovaračem REKOM-a i **Tamarom Milaš**, saradnicom na programima CGO-a, a tokom koje su svi zainteresovani građani/ke imali priliku da više čuju o značaju uspostavljanja REKOM-a.

Inicijativa za REKOM okuplja 2,050 nevladinih organizacija za ljudska prava, udruženja logoraša, izbjeglica, porodica nestalih, umjetnika, pisaca, pravnika i drugih pojedinaca koji dijele mišljenje da jedino regionalni pristup može da osigura sveobuhvatni istorijski zapis o tome što se dogodilo u prošlosti. Koalicija za REKOM je nakon trogodišnjeg konsultativnog procesa, u okviru 128 nacionalnih i regionalnih debata i 9 međunarodnih foruma, usvojila prijedlog Statuta REKOM-a. Taj document je trenutno u fazi usaglašavanja vlasti regiona koje treba da preuzmu obavezu osnivanja REKOM-a.

Participacija mladih – više od fraze?

Centar za građansko obrazovanje (CGO) je 23. jula organizovao je predstavio prijedlog praktične politike: “*Participacija mladih – više od fraze?*”, koji je nastao kao rezultat istoimenog projekta, koji finansira Evropska komisija kroz program *Mladi u akciji (Youth in Action)*, a koji su u proteklih šest mjeseci zajednički realizovale organizacije iz pet država regiona, od kojih su dvije države članice EU – Hrvatska i Slovenija, a tri države kandidatkinje – Crna Gora, Srbija, Makedonija, Hrvatska i Slovenija. Projekat su sprovodili: Centar za građansko obrazovanje (CGO), Podgorica, Crna Gora; Zapadnobalkanski institut (WEBIN), Beograd, Srbija; Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS), Beograd, Srbija; Mreža mladih Hrvatske (MMH), Zagreb, Hrvatska; Omladinski svijet Slovenije (MSS), Ljubljana Slovenija; Koalicija omladinskih organizacija (SEGA), Prilep, Makedonija. *Cilj* projekta, u okviru kojeg je ova konferencija završna aktivnost, bio je doprinos povećanju kapaciteta i znanja nacionalnih omladinskih savjeta iz zemalja EU i zemalja kandidata da učestvuju u kreiranju praktičnih politika odnosno u pripremi nacionalnih izvještaja za mlade. Na prezentaciji su govorili **Jelena Bubanja**, koordinatorka Omladinskog sektora u Zapadnobalkanskom institutu i **Miloš Knežević**, koordinator Omladinske grupe CGO-a. Publikacija je dostupna na <http://media.cgo-ccoe.org/2014/09/youthparticipation.pdf>.

Zaštita zviždača u Crnoj Gori

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) organizovao je 25. jula u Podgorici okrugli sto povodom uspješnog završetka realizacije projekta „*Zaštita zviždača u Crnoj Gori*”, u saradnji sa NVO MANS i TV Vijesti, a finansijski podržanog od strane Ambasade SAD u Podgorici. Na skupu su predstavnici državnog, privatnog i nevladinog sektora, kao i cjelokupna crnogorska javnost, upoznati sa Modelom zakona o zaštiti zviždača, kojim su ponuđena rješenja kojima bi se na sveobuhvatan način normirala ova oblast i doprinijelo postavljanju pravnih temelja za efikasniju zaštitu ovih lica.

Skup su otvorile **Ana Novaković**, izvršna direktorka CRNVO-a i Nj.E **Sue K. Brown**, ambasadorica SAD-a u Crnoj Gori. Na skupu su govorili **Svetlana Rajković**, pomoćnica ministra pravde, **Aleksandar Damjanović**, član Nacionalne komisije za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014), **Marina Vuković**, programska direktorka CRNVO-a, itd. Milisav Dragojević, zviždač, itd. Ispred Centra za građansko obrazovanje (CGO) na skupu je učestvovala **Snežana Kaluđerović**, koordinatorka na programima.

Uticaj političke korupcije na proces donošenja odluka na lokalnom nivou

Centar za građansko obrazovanje (CGO), u okviru projekta «Korupcija na lokalnom nivou – nulta tolerancija!», organizovao je 28. jula panel diskusiju „*Uticaj političke korupcije na proces donošenja odluka na lokalnom nivou*“, na kojoj su govorili **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO); **Stevo Muk**, predsjednik Upravnog odbora Instituta alternativa (IA); **Momčilo Vujošević**, predsjednik odborničkog kluba Demokratske partije socijalista (DPS); **Aleksa Bečić**, nosilac liste Socijalističke narodne partije (SNP) na lokalnim izborima u Podgorici i **Slaviša Čurović**, odbornik Demokratskog fronta u Podgorici, i član Građanskog kluba DF-a.

Daliborka Uljarević je konstatovala da je politička korupcija posljednjih godina dobila zabrinjavajuće razmjere, i to upravo na lokalnom nivou i ocijenila da je „najgore i najopasnije što politička korupcija zaustavlja borbu protiv korupcije koju u društvu i državi započinju oni koji su svjesni njenih razarajućih posljedica.“ Ona je ukazala na nedovoljan učinak nadležnih državnih organa i zaključila da «razne afere koje svoj generički izraz imaju u «Snimku» moraju biti okončane, ukoliko je cilj da se uspostavi funkcionalna demokratija.»

Stevo Muk je skrenuo pažnju da «politička korupcija nije ograničena samo na zloupotrebe u vezi sa izborima predstavnika (glasanjem za poslanike i odbornike) i glasanjem izabranih predstavnika za druge vršioce vlasti (u parlamentima)», ali i na izostanak proaktivnih tužilačkih istraga. Muk je detaljno govorio i o uticaju političke korupcije u oblasti zapošljavanja, javnih nabavki i javno privatnih partnerstava.

Momčilo Vujošević je predstavljajući postojeći zakonodavni i institucionalni okvir borbe protiv korupcije na lokalnom

nivou naveo „Veoma je tanka linija između nečega što se može karakterisati kao politička korupcija i ono što pojedini zastupaju kao svoj sopstveni stav“. Zaključio je da je „za efikasniju borbu protiv korupcije potreban aktivan odnos svih društvenih aktera, ali ne onih koje preuzimaju nadležnosti institucija sistema blokadom sistema – zatrpavanjem bespotrebnim prijavama bez opreza, jer ako se institucije dožive uopšteno onda borba protiv korupcije postaje teško ostvarljiv cilj.“

Aleksa Bečić, se sveobuhvatno osvrnuo na slučajeve političke korupcije sa kojima se susretao kao odbornik Glavnog grada koja se ogleda u kako je on istakao „konstantnom prekranju izborne volje građana i Podgorice i drugih gradova čime se obesmišljava sami čin izbora kao jedan od najvećih demokratskih postignuća i kod nas i u svijetu“.

Slaviša Čurović kao najbitniju prepreku u izgradnji demokratije istakao „kupovinu mandata kao nezabilježen fenomen koji je postao dio mračne svakodnevnice«. On je dodao da Crna Gora ima dobar zakonodavni okvir, ali da problem u društvu nastane kada treba ići u primjenu istog. Čurović je zaključio da „Nema promjene klime u jednom društvu bez promjene jednog ovakvog sistema čiji kraj može biti jako opasan i jako dug“.

Panel je okupio oko 30 učesnika/ca iz lokalnih samouprava koje je projekat pokrivao, nadležnih državnih organa, političkih partija, NVO, medija, diplomatskih predstavnika, itd.

Projekat „**Korupcija na lokalnom nivou – Nulta tolerancija**“ realizuje Centar za građansko obrazovanje (CGO) u saradnji sa NVO Institut Alternativa (IA) iz Podgorice, NVO Bonum iz Pljevalja i NVO Nada iz Herceg Novog, a podržava ga EU posredstvom Delegacije EU u Crnoj Gori kroz IPA 2011, uz sufinansiranje Kraljevske ambasade Norveške.

Pripremila: A. V.

Summer School “Prejudice, Genocide, Remembrance” in Budapest, Hungary

The Tom Lantos Institute (Budapest), the Eötvös Loránd University Faculty of Education and Psychology (Budapest), and CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe (Brussels) are organizing a European Summer School, on “Prejudice, Genocide, Remembrance” - 25-29 August 2014 in Budapest, Hungary

The Summer School combines substantive education with skills training. In its methodology it combines collective-memory workshops with the discussion of relevant cases of human rights violations and the teaching of skills to prevent and counter these violations. The lectures and trainings will focus on the following themes: The Holocaust and the Roma genocide; Prejudices: then and now; Anti-discrimination: countering anti-Semitism and racism against Roma; After genocide: collective memory and reconciliation; Minority rights including Roma rights; Human rights education, holocaust education, education on anti-Semitism; Human rights, minority rights and public policies; Human rights in the media.

The summer school is open to: educators from secondary and higher education; journalists; civil servants, decision-makers and public officials who deal primarily with education policies, human and minority right and other related policy-fields; members of CSOs, practitioners; representatives of the different churches; MA and PhD students who wish to acquire competitive personal competence beneficial for their future careers in academia or in practice-oriented professions. A good command of English is required as the language of the Summer School will be English.

Tom Lantos Institute offers 10 scholarships for applicants from the member states of the Council of Europe. The scholarships cover the tuition, accommodation, meals and travel costs to Budapest.

The application deadline is 20 July 2014.

For further information please visit: <http://tomlantosinstitute.hu/content/call-applications-european-summer-school-prejudice-genocide-remembrance-25-29-august-2014>

Izdavač: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

EIC Bilten - Evropski puls - je elektronski časopis koji izlazi uz podršku fondacije Friedrich Ebert od 2005. Zaveden je u Ministarstvu kulture pod rednim brojem 578.

Glavni i odgovorni urednik: Vladan Žugić
Uređivački kolegijum: dr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević, Svetlana Pešić
Prevod i lektura: CGO
Prelom i ilustracije: Dragana Koprivica
Produkcija: Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Adresa redakcije: Njegoševa 36/I Tel/fax: +382 20 665 112, 665 327 ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org
Evropski puls možete preuzeti na sajtu **www.cgo-cce.org** ili se pretplatiti za direktnu mjesečnu elektronsku dostavu putem maila **ep@cgo-cce.org**

